

MEDYA VE ŞİDDET

* Şükrü Sim

Medya, günümüz insanının her dakika, herhangi bir şekilde karşı karşıya geldiği ve dolaylı ya da dolaysız olarak kendisinden etkilendiği araçlar bütünüdür. İletişim teknolojisi, hergün yeni teknik buluşlarla büyük değişim-dönüşümlere sahne olmakta ve devasa bir güç haline gelmektedir. Bu alanda hızlı gelişmeler neredeyse insan kontrolünden çıkıp insanı kontrol eder hale gelmiştir. Medyanın hızlı bir şekilde gelişmesi toplum üzerindeki etkisini artırırken, beraberinde yeni tartışmalar ve yeni araştırmalar doğurmuştur. "Medya ve Şiddet" sorunu bunların başında gelmektedir.

İletişim bilimcisi Mc Quail Kitle iletişim araçlarının içerik ve örgütlenme bakımından çok çeşitli olduğunu ve topluma etkide bulunabilecek etkinlikleri içermekte olduğunu belirtir. Etki, Mc Quail'e göre kitle iletişim araçlarının işleyişlerinin doğuracağı sonuçları gösterir. Örneğin 1960'ların sonlarında Amerika'nın bazı şehirlerinde ortaya çıkan şiddet olaylarının ve ayaklanmaların televizyon gibi çok etkili bir kitle iletişim aracıyla yayınlanmasının, başka bölgelerde de bir takım olayların patlak vermesine yol açacağı ileri sürülmekteydi. Kitle iletişim araçlarının daha kısa bir ifadeyle medyanın, bireyler, kurumları ile toplum ve kültür için önemli sonuçları doğuracağı gün gibi ortadadır.¹

Günümüzde her ülkede toplumun değişik kesiminden insanlar TV yayınlarının çocuklarına ne kadar zararlı olduğundan bahsetmekte ve kanalların çocukların seyrettikleri saatlerde onların genç dimalarında tahribat yapacak programları yayına koymalarından yakınmaktadır. Gazetelerin televizyon sayfalarının okuyucu mektupları köşesi, magazin sayfaları hatta zaman zaman birinci sayfaları dahi bu konuda yakınmalarla doludur. Yeni aldığı silahını arkasına gösterirken kaza sonucu öldüren Adanalı bir liseli gencin mahkemesinde onu savunmaya çalışan avukatı, TV'de yayınlanan film ve dizilerin çocukları cinayete teşvik ettiğini öne sürerek "Müvekkilim bir medya kurbanıdır" diyebilmektedir. TV'nin çocuklara zararlı yanları olduğu konusunda söylenenler çocukların ve gençlerin gördükleri davranışları veya fikirleri taklit etmeye çalışma özelliklerine dayandırılmaktadır. TV'de sürekli olarak insanların kavga ettiklerini ve birbirlerine vurduklarını gören bir

* Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğretim Görevlisi.

¹ ÇETINKAYA Yalçın, "Bir Yönlendirme Aracı Olarak Medya", Kitap Dergisi, Haziran 1991, Sayı 52.

çocuğun zamanla aynı şeyleri kendisinin de yapmaya kalkışacağı kabul edilmektedir.

TV programlarının şiddete yönelmenin dışında ırkçı davranışlara ve farklı cinsel yaklaşımlara da sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Olayın siyasal boyutu da vardır. Siyasal yelpazesinin merkezinin daha sağındaki çevreler yayınları ahlak, disiplinsizlik, otoriteyi reddetme gibi davranışları çocuklara aşıladıkları için tenkit ederken, merkezin solundaki çevreler ise yayınları ırkçılık, cinsellik ve dünyanın diğer ülkelerine karşı emperyalist yönelimleri aşıladıkları için zararlı bulmaktadırlar. Ancak herkesin birleştiği konu TV programlarının içerisine zararlı ideolojilerin ve davranışların yerleştirildiği ve yayınları seyreden çocukların da bunları sorgulamadan ve toplumun zararına olarak kabullenmeleridir.²

Medya araçlarından etkilenerak şiddete başvuranların, intihar edenlerin sayısının bütün dünyada arttığını gözlemek mümkündür. Örneğin Mart ayı başında Fransa'da iki sevgili 16 yaşındaki Tunuslu bir genci 40 bıçak darbesiyle öldürdü. 18 yaşındaki genç kızla, 17 yaşındaki sevgilisi yakalandıktan sonra polisteki ilk ifadelerinde cinayeti Oliver Stone'un "Katil Doğanlar" (Natural Born Killers) filminden etkilenerak işlediklerini itiraf ettiler. Bu, filmin Fransa'da ilham verdiği ikinci cinayetti. 1994'ün Ekim ayındaki ilk cinayette de iki Fransız genç, 3 polisle bir taksi şoförünü aynı filmin etkisinde kalarak öldürmüşlerdi. Tunuslu gencin öldürülmesinden birkaç gün sonra bu kez bir başkası bu filmin etkisinde kalarak İskoçya'da bir okul basıp 16 çocukla 2 öğretmenini katledince, İngilizler Stone'un şiddet yüklü filminin video kaset dağıtımını durdurdular.

ITV'de aynı gece James Bond serisinden "Licence to kill" filmini yayından kaldırdı.³ Dünyanın hemen her ülkesinde buna benzer olaylar yaşanmaktadır. Ve bu olaylar medya-şiddet ilişkisini gündeme getirirken, hükümetleri harekete geçirmiştir. Tüm bu haberler, Amerika'da Clinton yönetiminin ekranda şiddeti engellemeye yönelik olarak hazırladığı yasa tasarısıyla aynı günlere denk gelmiştir. 1997 başında uygulamaya girecek olan bu yeni yasaya göre, bir üst kurul, televizyon programlarındaki seks ve şiddet dozajını belirleyip, 1'den 5'e kadar bir puan verecektir. Televizyonlara takılacak "V Chip (Violence Chip)" adı verilen bir cihaz bu puanlara göre programlanacaktır. Evdeki büyükler televizyonlarını istedikleri dereceye göre ayarlayacaklardır. Bu ayardan sonra limiti aşan dozda şiddet içeren bir film yayına girdiğinde

² TURAM Emir, "TV'deki Şiddetin Çocuklara Etkileri Üzerine Farklı Bir Bakış", COGITO, Sayı 6-7, Kış-Bahar 1996.

³ DUNDAR Can, "Televizyon ve Şiddet", COGITO, Sayı 6-7, Kış-Bahar 1996.

ekran kararacaktır. Böylece seks ve şiddet dozu fazla olan yayınları çocukların izlemesi engellenebilecektir.

Avrupa ve Amerika bu gelişmeler doğrultusunda yıllardır gündemden hiç inmeyensiddet-televizyon ilişkisini bir daha tartışma konularının başına oturtmaktadır. Bilim adamları bir kez daha şiddetle televizyon arasında doğrudan ilişki olup olmadığını tartışmaktadırlar. Aslında gündeme getirilen araştırmalar ilk bakışta bu ilişkiyi doğrulayan sonuçlar vermektedir. Örneğin 1950 ile 1970 arası istatistiklere bakıldığında ABD'de televizyonlu ev sayısı işlenen cinayet sayılarının birbirine paralel bir çizgi halinde hızla yükseldiği görülmektedir. Televizyon sayısı arttıkça, suç oranı da artmaktadır.⁴ Suç oranlarındaki bu hızla artışta tabii ki televizyonun ve diğer iletişim araçlarının önemli oranda etkisi vardır. Fakat sadece ve sadece bu artışları medya araçlarına bağlamak büyük haksızlık olur. Bunda toplumdaki diğer sosyal ve siyasal değişmelerin de etkisi olduğu kabul edilmelidir.

Gün geçmiyor ki gazete sayfalarında intihara teşebbüs olaylarını okumayalım. Bir gün bir bakıyorsunuz bir baba henüz yeni doğmuş üç dört günlük bebeği ve iki çocuğuyla birlikte özel bir kliniğin çatısına çıkarak intihar teşebbüsünde bulunuyor. Ertesi gün genç bir delikanlı sevdiği bir kızla evlenebilmek için, daha ertesi gün ise bir Kocaelispor taraftarı, istifa eden başkanları Sefa Sirmen'in görevine geri dönmesi için intihar teşebbüsüne giriyor. Bunlar sadece birkaç örnek ve hergün bu olaylara bir yenisini daha ekleniyor. Çapa Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Doç Dr. Musa Tosun intiharı taklit ya da intiharı kullanma olaylarının bir tür gösteri olduğunu vurgulayarak "Medyanın da propagandası yüzünden yaygınlaşan bu tarz intihar olaylarının asıl intihar olaylarıyla uzaktan yakından ilgisi yoktur" demektedir. Bu tür olaylarda medyanın ve intihara teşebbüs eden kişinin karşılıklı olara birbirini kullandıklarını belirten Tosun, "Kişi medya aracılığıyla sorununu anlamaya çalışırken, medya da o kişiyi malzeme olarak görüyor. Ancak bu tür olayların medyada haber yapılması son derece hatalı. Çünkü özellikle gençler ve çocuklar bu haberlerden fazlasıyla etkileniyorlar. Kendileri de aynı davranışta bulduklarında problemlerinin çözülebileceğini düşünüyorlar. Bu davranışlar da intihar gibi istenmeyen sonuçların doğmasına neden olabiliyor. Çocuklar televizyonda sık sık intihar sahnelerini görüyorlar. Bu sahnelerde intiharlar genellikle başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. İntihara kalkışan kişi isteğine ulaşmaktadır. (Bir nevi medya bu insanları kahramanlaştırmaktadır.) Bunları sürekli olarak gören çocuk, kendisi de aynı sahneyi tekrarladığında bütün bu kazançları elde edebileceğini düşünmekte ve intihara kalkışmaktadır. İşte bu nedenle

⁴DUNBAR Can,a.g.k.

medyanın topluma bu derece zarar veren yayınlarını durdurması gerekmektedir”⁵ diye bir açıklamada bulunmaktadır.

1989’da özel televizyon yayıncılığının başlamasıyla, ülkemiz medyasında yeni bir dönem başlamıştır. İlk zamanlarda bu gelişme bir iletişimci olarak bizleri fazlasıyla sevindirmiştir. Ne yazık ki TV’lerin bugünkü durumuna baktığımızda aynı duyguları dile getirmekte tereddüt içindeyiz. Ekranları, baştan başa şiddet, müstehcenlik, reality show programları kaplamış bulunmaktadır. Çocukların ruh sağlığı düşünülmeden gündüzün ortasında şiddet-seks filmleri yayınlanabilmektedir. Gasp, tecavüz, cinayet ve intihar olaylarında gözle görülür bir artış gözlemlenmektedir. Ülkemizde medya şiddet ilişkisi üzerine çok fazla bilimsel araştırma yapılmasına rağmen konuyla ilgili uzmanların batıda olduğu gibi bizde de bu olayların artış göstermesinde medyanın ve özellikle de TV’lerin etkisinin olduğu görüşündedir.

Tecimsel çıkarlarından başka bir şey düşünmeyen özel radyo-TV sahipleri reating uğruna her yonteme başvurmaktalardır. Seyirci oranını arttırmanın yolunun şiddetin dozajını arttırmaktan geçtiğini keşfeden “gerçeğin şovcuları” giderek sıradan insanın trajedilerinden göz yaşartıcı dramlar yaratmaktadır. Şiddet adeta alt kültürlerle özgül bir olgu sayılmakta ve “yoksulların şiddeti” lanetlenilmekteydi. Şiddet haberlerinin gördüğü ilgi haber spikerlerini giderek birer felaket tellahına dönüştürdü. Üstelik haber bültenleri bunca felaketi, birbirinden bağımsız ve çözümlü imkansız karabasanlar olarak verdiğinden, korumasız seyirci dünyayı şiddetin kucagında hızla felakete giden bir gezegen olarak algılamaya başladı. Ve yine Can Dünder’a göre bu durum iki tür olgunun ortaya çıkmasına neden olmakta, ilki tehlikeli bir umutsuzluk dalgasıdır, ikinci tepki de en az ilki kadar tehlikeli olan duyarsızlıktır. Hergün ekrandan oturma odalarına sıçrayan kanın bunalttığı seyirci zamanla bu şiddet gösterisine alışmakta ve beyni patlamış cesetleri izlerken bile kadavra başındaki bir tıp öğrencisi kadar soğukkanlı olabilmektedir. Bu “Kanıksama” zamanla bir adım öteye sıçrayıp “Daha fazla şiddet” çağrısına da dönüşebilmektedir.

Araçlar, onları kullanan kişilerin tavır ve zihniyetine göre faydalı ve zararlı olurlar. En faydalı şeyler bile bazı şahıslar tarafından toplumun ve ferdlerin zararına kullanılabilir. Ateşli bir silah bir güvenlik görevlisinin elinde cinayet ve asayiş korunması için kullanılırsa fevkalade faydalı olur, ancak bir anarşistin eline geçtiği zaman ne olduğu malumunuzdur. Dinamit insanlık için en faydalı icatlardan biri iken, kötü emeller için kullanıldığında nelere yol açtığı ortadadır. Ateş bile insan

⁵ DEMİRCİOĞLU Fatma- ÇETİNKAYA Şermin, “Bunalım, Depresyon ve İntihar”, Yeni Şafak Gazetesi, 12 Ekim 1996.

hayatı için vazgeçilmez bir araç olduğu halde bir kundakçının elinde veya bir ihmalin sonucunda ne büyük bir felaket aracı haline gelir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.⁶

Bütün iletişim araçlarını da bu çerçevede değerlendirebiliriz. Özel TV'lerimiz kan-şiddet programlarına ağırlık verdiği sürece toplumdaki intihar, kavga, cinayet, gasp... olayları artarak devam edecektir. Batı ülkelerinde şiddet programlarına karşı önleyici yasal düzenlemeler uygulamaya konulmaya başlanmıştır. Ayrıca bu konuda, halkın bilinçlendirilmesi yönünde seminerler, konferanslar ve değişik toplantılar düzenlenmektedir. Batıda bu gelişmeler yaşanırken ülkemizde bu konuyla ilgili herhangi bir adım atılmış değildir. Yasal düzenlemeler sadece mevzuatta kalmaktadır. Bizce başta aileler olmak üzere, toplumumuzun bütün fertleri medya ve şiddet konusunda bilinçlendirilmelidir. Ve diyoruz ki Allah bizi medyanın şiddetinden korusun!

---

⁶ ÇELİK Hüseyin, "Gazete İcad Oldu Mertlik Bozuldu", Türkiye Günlüğü, sayı 24, Güz 1993.

